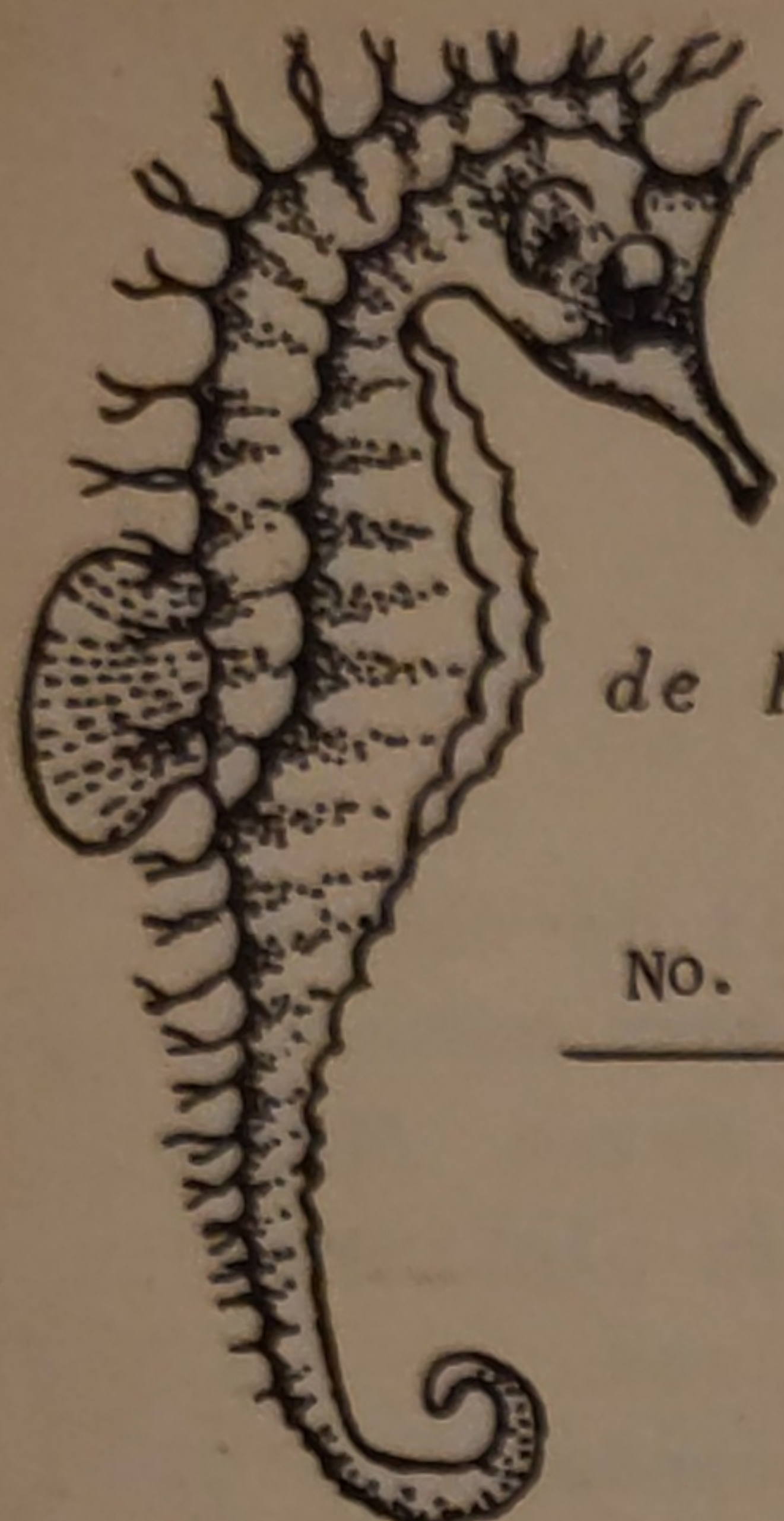

S.W.G. Tabellenserie

Uitgegeven door

de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging en
de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie

No. 16

10 December 1956

EIKAPSELS van HAAIEN en ROGGEN

door J.A.W. Lucas

Illustraties: P.C. Diegenbach

In deze tabel zijn de eikapsels opgenomen van alle soorten haaien en roggen, die in het Kanaal en de zuidelijke en middelste delen van de Noordzee voorkomen. De maten zijn gegeven in gemiddelden, gemeten aan natte exemplaren; de horens zijn hierbij niet meegerekend. Bij het drogen krimpen de eieren in tot op ongeveer $3/4$ van hun oorspronkelijke lengte en ongeveer $3/5$ van hun oorspronkelijke breedte. Men doet er verstandig aan er rekening mee te houden dat de eieren, die men in het voorjaar en de zomer vindt als regel kleiner zijn dan de eieren, die men in het najaar vindt; bovendien komen er misvormingen voor, waardoor de maten eveneens kunnen afwijken. Het beste kunnen de eieren eerst een tijdje in het water gelegd worden, waardoor ze weer opzwellen. Wat de maten betreft geeft het eerste getal het gemiddelde aan; de getallen tussen haakjes betreffen de mij bekende minimum en maximum maten.

T a b e l

1a Kapsel ruw, gegroefd	2
Kapsel glad, gestreept	4

2a Horens niet sterk verschillend in lengte, driekwart of iets meer van de kapsellengte bedragend; bij gave exemplaren in een korte fijne draad uitlopend. Kapsel met duidelijke zijdelingse zomen, die door slijtage echter vaak ontbreken. De ene zijde met lengte en dwarsgroeven, en daardoor geschulpt (hetgeen door slijtage minder duidelijk kan zijn), de andere zijde met lengtegroeven en dwafse strepen, niet geschulpt, Kapsel klein 46 (41-60) bij 34 (27-48) mm.

Een noordelijke soort, die vooral op de Waddeneilanden te vinden is. Vrij zeldzaam, soms echter invasiegewijs.

Noorse rog - *Raja radiata* Donovan. fig. 16

b. Horens aan een zijde sterk verlengd, veel langer dan het kapsel.

Het zeer grote kapsel is steeds voorzien van zijdelingse zomen.

Beide zijden met lengtegroeven en dwarse strepen. 3

3a Kapsel 107 bij 77 mm. Lange horens niet zo plat en lang als bij de volgende soort. Noordatlantische rog; eikapsels zijn nog niet van onze kust bekend.

***Raja lintea* Fries. fig. 4**

b Kapsel 130 (125-135) bij 110 (100-120) mm. Lange horens breed en plat. Zuidatlantische soort, eikapsel zeer zeldzaam op onze kust aanspoelend.

Witte rog - *Raja marginata* Lacépède. fig. 12

4a Horens van ongeveer gelijke lengte; het ene paar is vrij lang en breed en grof gerimpeld en er tussen bevindt zich een opvallend brede zoom terwijl het andere paar van normale vorm is. De oppervlakte van het ei is grof gestreept als bij de spiegelrog. Zijdelingse zomen aanwezig, maar zeer smal; rafels zijn bij de 2 beschikbare exemplaren niet te zien. Dank zij de brede zoom tussen het ene paar horens lijkt het ei smal. 87 bij 47 mm. In de literatuur van het Noord Atlantische gebied is geen soort roggenei beschreven dat hiermee overeenkomt; mogelijk is echter dat het toebehoort aan de kaardrog, *Raja fullonica*. Zie ook sub 10 b.

***Raja spec.* fig. 14**

b Horens steeds ongerimpeld en er tussen bevindt zich nooit een zoom, die zich over ongeveer 2/3 van de horenlengte uitstrekt 5

5a Kapsels met zomen, die hoogstens één millimeter breed zijn of zonder enig spoor van een zoom 6

b Kapsels met zomen, die tenminste enkele millimeters breed zijn. 11

6a Aan een zijde zeer korte horens, aan de andere zijde helemaal geen horens, maar een gleuf. Kapsel 64 bij 20 mm. Haai zeldzaam aan alle Atlantische kusten en in de Noordzee; kapsels zijn uit ons land nog niet bekend.

***Pristiurus melanostomus* (Rafin) fig. 5**

b 4 zeer korte horens. Kapsels groot, 130 (106-165) bij 60 (50-76) mm, en met een zeer resistent bronskleurig vlies bedekt. Rog in de diepere delen van de Noordzee; eikapsels aan onze kust zeldzaam, voornamelijk van noordelijke herkomst.

Vleet - *Raja batis* L. fig. 3

c 4 lange of 2 korte en 2 lange horens 7

7a Alle horens even lang, zeer vele malen de kapsellengte, en overal even dun. Kapsel vers lichtgeel en doorzichtig, later soms bruin of zwart wordend en minder doorzichtig. In vochtige toestand zijn ze bij doervallend licht echter steeds doorzichtig 8

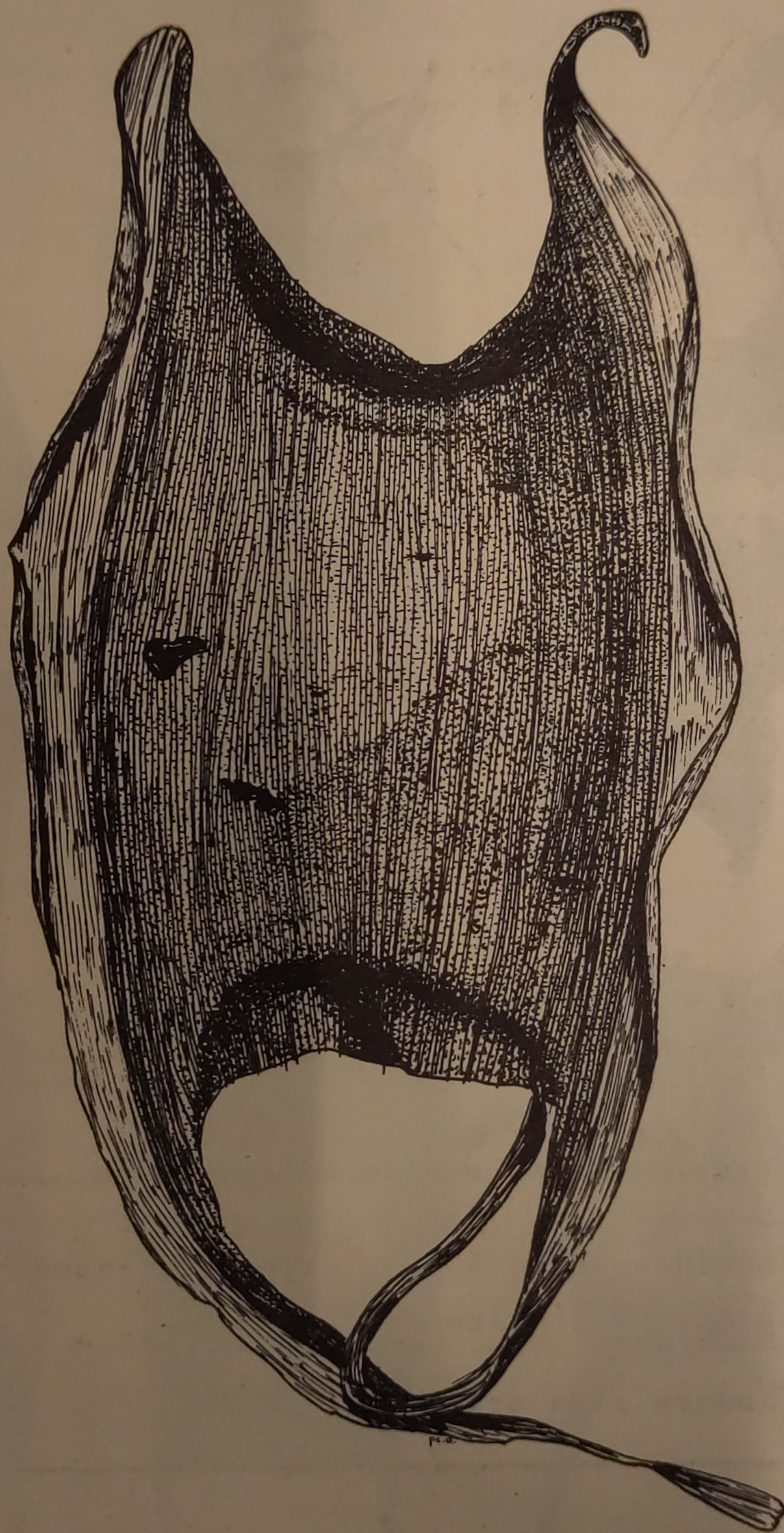

Fig. 1 *Raja marginata*

Fig. 2
Raja microcellata

Fig. 3 Raja batis

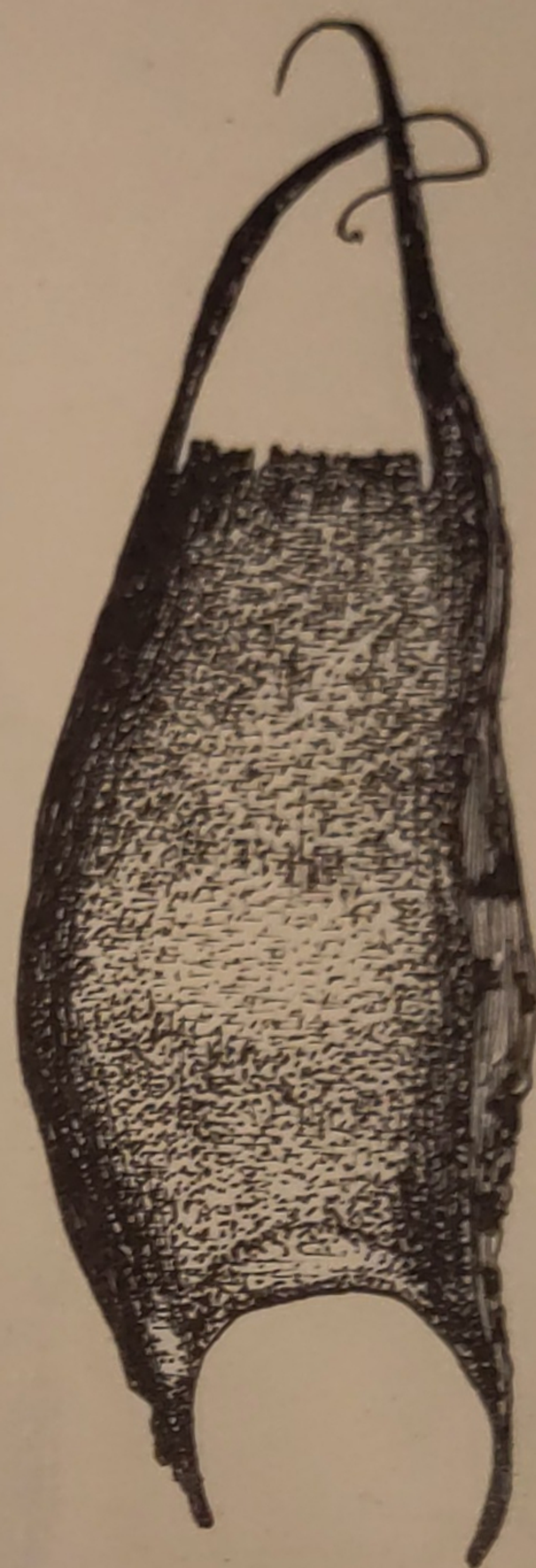

Fig. 4 Raja lintea

Verantwoording van de afbeeldingen:

De afbeeldingen 4, 5 en 9 zijn naar Faune
Ichtyologique d'Atlantique du Nord.

Alle andere zijn origineel.

Fig. 5 *Pristiurus melanostomus*

Fig. 6 *Scylliorhinus stellaris*

Fig. 7 *Scylliorhinus caniculus*

Fig. 8 *Raja brachyura*

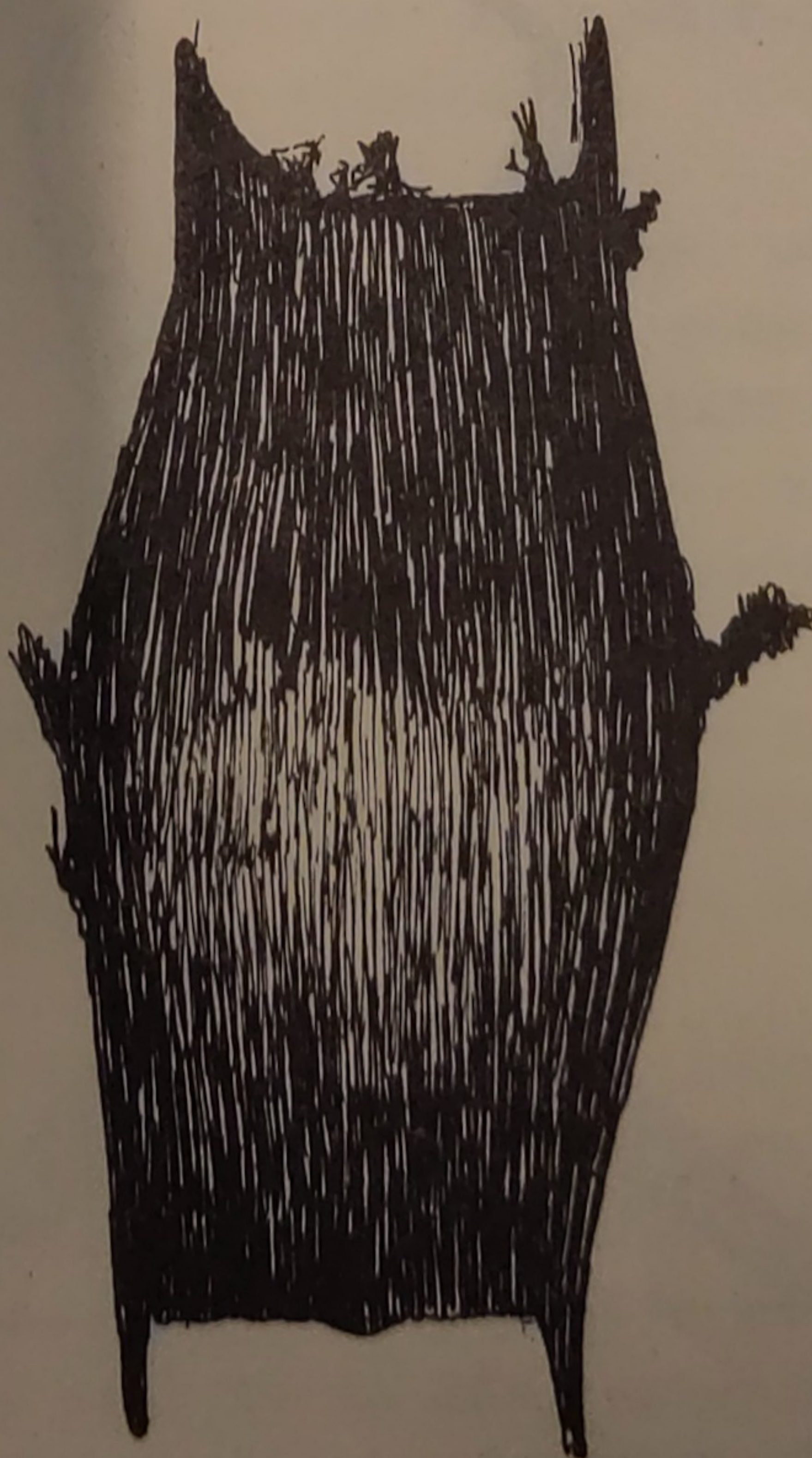

Fig. 9 *Raja oxyrhynchus*

Fig. 10

Raja c.f. circularis

Fig. 11 *Raja clavata*

Fig. 12
Raja naevus

Fig. 13
Raja montagui (met poliepen)

Fig. 14
Raja spec.

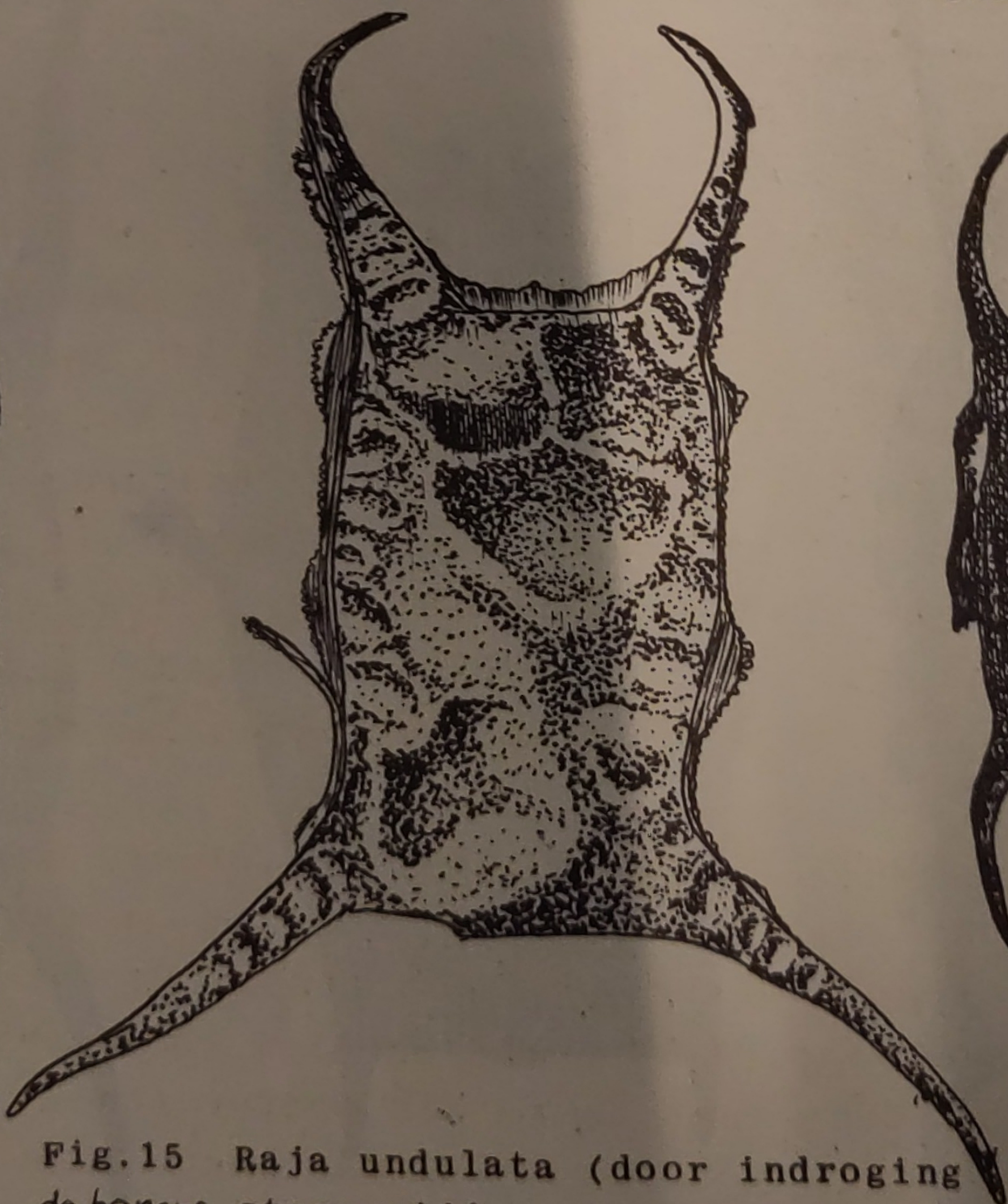

Fig. 15 *Raja undulata* (door indroging
de horens staan wijder uit dan normaal)

Fig. 16
Raja radiata

b Horens niet zo lang en niet overal even dun. De kleur is steeds bruin of zwart 9

8a Kapsel klein, 58 (49-70) bij 23 (15-30) mm, op doorsnede lensvormig. De zijdelingse rand is glad of fijn gestreept. De haai is niet zeldzaam in de Noordzee en wordt ook wel aangespoeld gevonden; de eikapsels zijn eveneens niet zeldzaam op onze kust. Doordat de lange draden vaak door elkaar gekronkeld zitten kunnen ze soms in grote kluiten van over de 30 aanspoelen.

Hondshaai - Scylliorhinus caniculus (L.) fig. 7

b Kapsel groot, 110 bij 40 mm, op doorsnede meer rechthoekig. De zijdelingse rand is grof gerimpeld; deze rimpeling zet zich aan de ene zijde voort op de bovenrand, aan de andere zijde op de onderrand. De haai is zeldzaam in de Noordzee; de eikapsels zijn zeer zeldzaam op onze kust.

Tijgerhaai - Scylliorhinus stellaris (L.) fig. 6

9a Horens aan de ene zijde veel langer dan die aan de andere zijde. Kapsel zonder enig spoor van zijdelingse zomen en zonder zijdelingse rafels; in de plaats daarvan is de zijrand vaak iets ingezonken. De kapsels zijn grof gestreept 10

b De horens aan de ene kant zijn maar weinig langer dan die aan de andere kant. Kapsel als regel met duidelijke, zij het zeer smalle zijdelingse zomen, vooral nabij de inplanting van de horens. De eieren worden met zijdelingse vezels vastgehecht; meestal zijn de resten nog in de vorm van rafels te zien. De kapsels zijn fijn gestreept 11

10a Kapsel klein, 59 (50-66) bij 36 (31-39) mm. De rog komt in de gehele Noordzee voor; het kapsel is op onze kust als regel zeldzaam, spoelt echter soms invasiegewijs aan

Spiegelrog - Raja naevus Müller et Henle fig. 12

b Het kapsel is veel groter, 83 bij 48 mm. Volgens Clark (1930) zouden 2 soorten van dit zelfde type zijn n.l. de kaardrog, **Raja fullonica L.** en **Raja circularis Couch.** Het is echter niet zeker of dit wel juist is; mogelijk past de bovenstaande beschrijving alleen maar bij **R. circularis**, terwijl de sub 4a als **Raja spec.** vermelde kapsels dan wellicht van **R. fullonica** zijn. Een ei van dit type werd in 1952 ten zuiden van Noordwijk gevonden.

11a Kapsel klein en smal, 64 (53-78) bij 39 (30-46) mm; het is als regel fijner gestreept dan dat van de volgende soort en steeds fijner dan dat van de spiegelrog. De rog is algemeen in de gehele Noordzee; het kapsel spoelt algemeen op onze kust aan, vaak invasiegewijs en dan steeds samen met de kapsels van **Raja clavata** (deze laatste is dan echter steeds talrijker; 4 tot 10 maal zo veel)

Gladde rog - Raja montagui Fowler. fig. 13

b Het kapsel is veel groter, 80 (72-86) bij 46 (42-50) mm, en grover gestreept dan dat van de gladde rog. Het is niet altijd gemakkelijk deze soort van de voorgaande te scheiden, daar zeer verse najaarsexemplaren van de gladde rog

ongeveer 78 bij 42 mm kunnen halen. Een zuidatlantische rog, die soms de zuidelijke Noordzee binnendringt; het kapsel is zeldzaam, en spoelt meestal in een enkel exemplaar aan, in 1951 echter in een twaalfstal.

Raja undulata Lacépède. fig. 15

12a Het ene paar horens is zeer lang en voor het grootste gedeelte draadvormig, het andere paar is daarentegen zeer kort. Het kapsel is aan deze kant ook smaller. De zijdelingse zomen zijn glad, zonder zijdelingse rafels. De grootte varieert nogal sterk: vanaf ongeveer 66 bij 41 mm tot ongeveer 100 bij 59. Gemiddeld 81 x 53 (10 ov). Atlantische rog, die in het Kanaal nog algemeen is, maar de zuidelijke Noordzee maar weinig binnendringt; de eikapsels spoelen sommige jaren vrij veel aan, om andere jaren weer volledig te ontbreken.

Kleinoogrog - Raja microcellata Montagu. fig. 2

b Geen zeer lange draadvormige horens; kapsels aan de ene kant niet smaller dan aan de andere kant 13

13a Horens kort, minder dan de halve kapsellengte beslaand. Het kapsel lijkt op dat van de vleet en is eveneens met een resistent bronskleurig vlies bedekt. Het meet 130 bij 85 mm. De rog leeft aan de Atlantische kusten van Europa, in het westelijke deel van het Kanaal en in de noordelijke Noordzee; het kapsel is nog niet op onze kust gevonden.

Raja oxyrhynchus L. fig. 9

b De horens beslaan tenminste de halve kapsellengte; de zijdelingse rand is practisch steeds van rafels voorzien 14

14a Forse kapsels van 115 (100-130) bij 70 (58-80) mm en met verhoudingsgewijs tamelijk lange, vaak iets uitstaande horens. Atlantische soort, die de Noordzee vaak binnendringt; eikapsels niet erg zeldzaam, soms zelfs algemeen

Bonte rog - Raja brachyura Lafontaine. fig. 8

b Kapsel duidelijk kleiner, 69 (50-89) bij 50 (34-62) mm. De rog is zeer algemeen in de gehele Noordzee; de eikapsels zijn zeer algemeen op het strand en spoelen vaak bij honderden aan.

Stekelrog - Raja clavata L. fig. 11

Van deze serie zijn de volgende nummers nog verkrijgbaar:

No. 9	Strandvlooiën	f. 0.25	No. 14	Spookkreeftjes	f. 0.50
No. 11	Keverslakken	f. 0.30	No. 15	Manteldieren	f. 0.75
No. 11	Platvissen	f. 0.45	No. 16	Eikapsels van Haaien en	
No. 13	Garnalen	f. 0.45		Roggen	f. 0.50

Deze deeltjes zijn te bestellen door storting op girorekening 535844, t.n.v. de S.W.G. Tabellenadministratie, Henegouwselaan 103 te Amstelveen.